INSTITUTIONEN FÖR FILOSOFI, LINGVISTIK OCH VETENSKAPSTEORI

VT2220 Vetenskapsteori: Avancerad litteraturkurs 2, 15 högskolepoäng

Theory of science: Advanced Literature Course 2, 15 credits

Avancerad nivå / Second Cycle

Fastställande

Kursplanen är fastställd av Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori 2023-11-13 att gälla från och med 2024-01-15, vårterminen 2024.

Utbildningsområde: Humanistiskt 100 %
Ansvarig institution: Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Inplacering

Kursen ges som fristående kurs på avancerad nivå.

Huvudområde	*Fördjupning*
Vetenskapsteori	A1F, Avancerad nivå, har kurs/er på avancerad nivå som förkunskapskrav

Förkunskapskrav

För tillträde till kursen krävs minst 90 hp, varav minst 30 hp i ämnet vetenskapsteori på grundnivå, eller motsvarande kunskaper.

Lärandemål

Efter godkänd kurs ska studenten kunna:

Kunskap och förståelse

- visa fördjupad kunskap och förståelse inom något av vetenskapsteorins delområden,
- ingående redogöra för innehållet i relevanta delar av avancerad litteratur inom något av vetenskapsteorins delområden,
- ingående analysera några frågeställningar, argumentationslinjer och/eller metoder

som förekommer i denna litteratur,

Färdigheter och förmåga

- välja och avgränsa frågeställningar, argumentationslinjer och/eller metoder i litteraturen som är lämpliga för en kortare kritisk uppsats,
- skriva en avgränsad, väl sammanhållen, kritisk uppsats om några frågeställningar, argumentationslinjer och/eller metoder som förekommer i denna litteratur,
- diskutera och försvara ovan nämnda uppsats på ett sätt som visar god förståelse av litteraturen,

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- kritiskt granska rimligheten i några av de argument som förekommer i den valda litteraturen,
- delta i vetenskapsteoretisk diskussion på ett sätt som visar respekt för meningsmotståndare och samtalspartner.

Innehåll

Kursen består av fördjupad läsning, analys och kritisk granskning av central litteratur inom något eller några delområden i klassisk och modern vetenskapsteori (se nedan). Kursen kan antingen läsas som två delkurser om vardera 7,5 hp inom två olika delområden eller som en delkurs om 15 hp inom ett delområde.

I anslutning till introduktionstillfället utses en lämplig handledare utifrån studentens önskemål och ämnesinriktning. Valet av delområde och lämplig litteratur görs i samråd med handledare och examinator. Studenten kommer som regel ha möjlighet att utforma delar av kursens innehåll, och i vissa fall även examinationen, i samråd med handledare och examinator på ett sätt som är lämpligt i förhållande till studentens framtidsplaner och övriga studier.

Klassisk vetenskapsteori

1. Empirism (Empiricism)

Detta delområde behandlar empiristiskt inriktade vetenskapsteorier och dess centrala frågeställningar. Till exempel: Vad är en empirisk observation? Vilken roll spelar de mänskliga sinnena? Vilken roll spelar instrument och experiment? I vilken utsträckning kan vi nå säker kunskap genom empiriska observationer eller experiment? Hur når vi kunskap om orsak och verkan? Var går gränserna för vad som kan bevisas empiriskt? Studenten kan även fördjupa sig i empirismens historiska utveckling från upplysningen fram till idag samt empirismens påverkan på den vetenskapsteoretiska uppfattningen om hur vetenskaperna utvecklas historiskt. Studenten kan fördjupa sig inom ett brett område för empirismen, vilket inkluderar positivism och logisk empirism.

2. Rationalism (Rationalism)

Detta delområde behandlar rationalistiskt inriktade vetenskapsteorier, det vill säga vilken roll som det mänskliga förnuftet och tänkandet spelar inom vetenskaperna. Exempel på frågeställningar: Hur kan det mänskliga förnuftet skapa en grund för vetenskaperna? Är det mänskliga förnuftet en inneboende förmåga eller utvecklas det över tid? Vilken roll spelar matematiska, geometriska och logiska utvecklingar för de empiriska vetenskaperna? Studenten kan fördjupa sig inom ett brett definierat område av rationalistiska ansatser från upplysningen fram till idag, vilket även inkluderar ansatser som kombinerar rationalism med empirism och pragmatism.

3. Pragmatism (Pragmatism)
Detta delområde behandlar den pragmatistiskt inriktade vetenskapsteorin, från den Amerikanska pragmatismen fram till nutida utvecklingar och ansatser. Exempel på frågeställningar: Vilken roll spelar vetenskapernas praktiska användningsområden i förhållande till dess grundforskning? Vilka konsekvenser har den vetenskapliga praktiken för vetenskaplig bevisföring? Hur utvecklas vetenskaplig kunskap historiskt? Vilken roll spelar vetenskapssamhället i relation till forskningsprocessen?

4. Hermeneutik (Hermeneutics)
Detta delområde behandlar hermeneutikens vetenskapsteoretiska utgångspunkter. Exempel på frågeställningar: Hur skapas mening? Vilken roll spelar det tolkande subjektets förförståelse? Hur kan man skapa intersubjektivt giltig kunskap? Hur förstår vi historien utifrån samtiden? Studenten ges möjlighet att fördjupa sig både genom historiskt kanoniserade verk inom den sekulära hermeneutiken, samt inom samtida hermeneutiska frågeställningar som inkluderar en problematisering av den normativa uppfattningen av det tolkande subjektet.

5. Fenomenologi (Phenomenology)
Detta område behandlar fenomenologiska perspektiv på vetenskaplig kunskapsproduktion. Exempel på frågeställningar är: vad är förhållandet mellan varseblivning och verklighet? Vad är relationen mellan subjekt och objekt? Vilken roll spelar den kroppsliga erfarenheten? Hur skapas mening genom erfarenhet? Studenten kan fördjupa sig inom ramen för nittonhundratalets utveckling inom fenomenologin, vilket även innefattar kritiska ansatser.

6. Falsifikationism (Falsificationism)
Detta område behandlar falsifikationistiska perspektiv på vetenskaplig kunskapsproduktion. Exempel på frågeställningar: Hur kan vi upprätta en demarkation mellan vetenskap och icke-vetenskap? Hur kan vi beskriva vetenskapernas ökade kunskap utifrån en falsifikationistisk grund? Vilken roll spelar motbevis i den vetenskapliga praktiken? Vilka är gränserna för en falsifikationistisk ansats? Var går

gränsen mellan context of discovery och context of justification? Studenten kan fördjupa sig inom nittonhundratalets hela utveckling inom falsifikationismen, vilket även inkluderar historiska perspektiv.

7. Vetenskapssociologi (Sociology of science)
Detta område behandlar sociologiska perspektiv på vetenskaplig kunskapsproduktion. Exempel på frågeställningar: Vilken roll spelar normer och värderingar inom forskningen? Hur påverkas forskningen av samhällsförändringar? Vilka sociala faktorer påverkar forskningens genomförande och på vilket sätt? Studenten kan fördjupa sig inom den utveckling som sker från den klassiska sociologin fram till startpunkten för de moderna vetenskapssociologiska ansatserna.

8. Feministisk vetenskapsteori (Feminist theory of science)
Detta område behandlar feministiska perspektiv på vetenskap. Exempel på frågeställningar: Vilken roll spelar forskarens kön för hur forskningsfrågor utformas? Vilken roll spelar kön i hur vi beskriver forskningens historiska framsteg? Vilken inverkan har kön på forskares karriärmöjligheter? Hur påverkas det vetenskapliga tänkandet utifrån kön? Studenten kan fördjupa sig inom den tidiga feministiska teorin fram till de moderna feministiska vetenskapsstudierna.

9. Kritiska perspektiv (Critical perspectives)

Detta område behandlar kritiska perspektiv med specifik hänvisning till hur vetenskaplig forskning påverkas av samhälleliga maktfaktorer. Exempel på frågeställningar: Hur förhåller sig vetenskaplig objektivitet till samhällsutvecklingen? Hur är vetenskaplig rationalitet betingad av historiska faktorer? Hur påverkar forskningen samhällets styrning och teknikutveckling? Studenten kan fördjupa sig från det kritiska perspektivets grundverk fram till nutida kritiska perspektiv på vetenskaplig forskning.

10. Vetenskapshistoria (History of science)
Detta område behandlar historiska perspektiv på vetenskap. Exempel på frågeställningar: Är vetenskaperna kumulativa i sin kunskapsproduktion? Vilken roll spelar socio-historiska faktorer i hur forskningen utformas? Bygger forskning på tidigare forskning? Hur och under vilka omständigheter kan vi betrakta samtida forskning som historisk? I vilken utsträckning påverkas vår samtida syn på forskning och vetenskap av historien?

Modern vetenskapsteori

1. SSK (Sociology of Scientific Knowledge)

Detta område behandlar den moderna vetenskapssociologin. Exempel på frågeställningar: Vilken roll spelar vetenskapliga kontroverser för forskningen? Vilka konsekvenser får ett symmetriskt förhållningssätt till vetenskapliga kunskapsanspråk? Hur påverkas forskningen av sociala intressen? Studenten kan fördjupa sig inom den moderna vetenskapssociologin och dess relaterade teoribildningar. Detta fördjupningsområde kan med fördel kombineras med områdena 4-8.

2. ANT (Actor-Network Theory)

Detta område behandlar aktör-nätverksteorin. Exempel på frågeställningar: Hur skapas referens genom forskningspraktiker? Hur påverkas vetenskaperna av teknologiska förutsättningar (teknovetenskap)? Vilken betydelse har den nätverksbaserade intressemodellen för hur vetenskaplig kunskap tas fram? Studenten kan fördjupa sig inom den klassiska aktör-nätverksteorin samt senare utvecklingslinjer som sprungit ur denna. Detta fördjupningsområde kan med fördel kombineras med områdena 4-8.

3. Feministiska vetenskapsstudier (Feminist science studies)

Detta område behandlar teoribildningen feministinska vetenskapsstudier. Exempel på frågeställningar: Hur påverkas forskningen av föreställningar om kön? Vilken roll spelar kön i kunskapsproduktionen? Hur påverkas vetenskaperna av förkroppsligad kunskap? Hur påverkar forskningen samhällets föreställningar om kön? Vilka ojämlikheter reproduceras av vetenskap och teknik? Studenten kan fördjupa sig inom feministiska vetenskapsstudier och ur dessa sprungna vidareutvecklingar. Detta fördjupningsområde kan med fördel kombineras med områdena 4-8.

4. Expertiser (Expertise)

Detta område behandlar teoribildningar kring vetenskaplig expertis i demokratiska samhällen. Exempel på frågeställningar: Vad är relationen mellan expertstyre (epistokrati) och folkstyre (demokrati)? Hur konstrueras expertis och de gränser som dras mellan expertis och lekmannaskap? Hur reproducerar expertdrivna processer epistemisk orättvisa? Hur påverkas expertis av samhällsintressen? Studenten kan fördjupa sig inom den litteratur som behandlar vetenskaplig expertis i förhållande till samhället.

5. Forskningspolitik (Science policy)

Detta område behandlar teoribildningar kring forskningspolitik. Exempel på frågeställningar: Vad kännetecknar forskningspolitiken i förhållande till andra politiska sakfrågor? Vilka historiska utvecklingar av forskningspolitiska inriktningar finns? Hur påverkas forskningspolitiken av andra sociala faktorer? Vilka politiska ideal och

målsättningar kommer till uttryck i forskningspolitiken? Studenten kan även fördjupa sig inom angränsande litteraturer som behandlar forskningspolitikens ekonomiska, idéhistoriska och/eller geopolitiska inriktningar.

6. Sociala världar (Social worlds)

Detta område behandlar teoribildningar kring sociala världar (social worlds theory). Exempel på frågeställningar: Hur skapas kunskap när vetenskaperna möter andra sociala världar? Hur kan multipla sociala världar arbeta tillsammans? Vilken roll spelar enhetliga vs. multipla föreställningar i uppbyggnaden av sociala världar? Vilka relationer mellan forskning och samhälle blir synliga genom sociala världar-perspektivet? Studenten kan fördjupa sig både inom nutida teoribildningar och de kanoniserade klassiker som fältet använder som teoretiska resurser.

7. Samproduktion (Co-production)

Detta område behandlar teoribildningar kring samproduktion (co-production). Hur kan vetenskap produceras tillsammans med aktörer utanför vetenskaperna? Under vilka villkor skapas kunskap i transdisciplinära sammanhang? Hur kan man förstå relationen mellan vetenskap, politik, teknikutveckling och samhälleliga värderingar?

8. Teknikstudier (Technology studies)

Detta område behandlar teoribildningar kring teknikstudier (Technology studies). Exempel på frågor är: Hur påverkar samhället teknikutvecklingen och vice versa? Hur påverkas forskningen av teknikutvecklingen? Hur reproducerar teknologiska innovationer samhälleliga normer? Hur reflekteras samhällelig maktutövning i teknologiska strukturer? Hur påverkar teknologier subjektets självuppfattningar? Studenten kan fördjupa sig inom samtida teknikstudier och dess inriktningar.

Former för undervisning

Undervisningen sker främst i form av handledning, men även seminarier kan förekomma.

Undervisningsspråk: svenska och engelska

Former för bedömning

Kursen examineras genom skriftliga och/eller muntliga examinationer. Normalt ingår en skriftlig kursuppsats där den valda litteraturen kritiskt granskas, men även aktivt deltagande i samt muntlig presentation vid seminarier kan vara examinerande.

Om student som underkänts två gånger på samma examinerande moment önskar byte av examinator inför nästa examinationstillfälle, bör sådan begäran inlämnas skriftligt till institutionen och ska bifallas om det inte finns särskilda skäl däremot (HF 6 kap 22§).

Om student fått rekommendation från Göteborgs universitet om särskilt pedagogiskt stöd kan examinator, i det fall det är förenligt med kursens mål och förutsatt att inte orimliga resurser krävs, besluta att ge studenten en anpassad examination eller alternativ examinationsform.

I det fall en kurs har upphört eller genomgått större förändringar ska student garanteras minst tre examinationstillfällen (inklusive ordinarie examinationstillfälle) under en tid av minst ett år, dock som längst två år efter det att kursen upphört/förändrats. Vad avser praktik och verksamhetsförlagd utbildning gäller motsvarande, men med begränsning till endast ett ytterligare examinationstillfälle.

Betyg

På kursen ges något av betygen Väl godkänd (VG), Godkänd (G) och Underkänd (U). Om kursen läses som två delkurser, krävs för ett sammanlagt G på hela kursen antingen G på båda delkurserna eller G på ena delkursen och VG på den andra, medan det för ett sammanlagt VG på hela kursen krävs VG på bägge delkurserna.

Kursvärdering

Studenter som deltar i eller har avslutat kursen ges möjlighet att anonymt framföra erfarenheter av och synpunkter på denna i en kursvärdering. En sammanställning av kursvärderingen och kursansvarig lärares reflektion tillgängliggörs för studenterna inom rimlig tid efter kursslut. Nästa gång kursen ges presenteras sammanställningen och eventuella genomförda åtgärder.

Övrigt

Kursen kräver tillgång till dator (eller motsvarande) med internetuppkoppling.